

Intervju med fostersystem Inger Sundin, Veddige.

Född i Fjärås, Sverige.

Berättar om sin upplevelse som fostersyskon till ett finskt krigsbarn i Halland.

Intervjuare: Anna Lindqvist, Hallands bildningsförbund. Halmstad 2017.

Förkortningar: IS= Anja Bengtsson AL= Anna Lindqvist (USB= Ulla Sundin Beck)(I= Ingela)(L= Lotta)

Dialektala uttryck och talspråk:

Pojk= pojke

Ystagille= en osttillverkningsfest

Dära= där

Sådära= sådär

Såna, sånt= sådan, sådant

Dom= de, dem

Omin attuu= för egen skull

Inspelning 1

AL: Jag lägger den där.

USB: Sådär gör jag också när jag jobbar ju, mamma.

AL: Mm.

IS: Vad har du där?

USB: Det är lite bilder jag ska visa sen.

AL: Sådär.

USB: Ska jag hålla upp åt dig?

IS: Ja, tack du.

USB: Ja.

IS: Jag har så ont i mina händer, nämligen.

AL: Jaha, mm.

IS: När jag ska greppa.

AL: Mm.

IS: Tack.

USB: Vill du ha mjölk eller nånting?

AL: Om du har litegrann, absolut.

USB: Mm, vill du ha socker också?

AL: Nej tack.

USB: Mamma växte upp i Äskatorp.

AL: Mm.

USB: Vet inte om du känner till, det är trakten av Fjärås, det...

IS: Det är väl i Fjärås.

USB: Ja det är ju i Fjärås men...

IS: Nej.

USB: Nej, det var ju inte du som skulle ha mjölk, ursäkta.

AL: Kan vi byta.

IS: Ja, men är det socker i den nu då?

USB: Nej, det är inget socker i den.

AL: Nej.

USB: Så, förlåt, då får du hålla upp mjölk. Äskatorp är en liten by som ligger närmare havet. Nere, nedanför Fjärås kyrka. Du vet hur kyrkan ligger på bräckan där uppe?

AL: Nej.

USB: Nej, Fjärås bräcka. Om man åker motorvägen mellan Varberg och Kungsbacka så åker man ju förbi Fjärås i alla fall.

AL: Mm.

USB: Och på höger sida då, om man åker söderifrån så ligger Fjärås kyrka uppe på en bräcka, en grusås.

AL: Ja, ja.

USB: Och sen så sluttar det ner mot havet då. Och där ligger den lilla byn Äskatorp, alldeles på vägen ner mot havet.

AL: Ok, mm.

IS: Och på andra sidan åsen ligger sjön Lygnern.

USB: Ja, just det.

AL: Lygnern, ja just det. Mm.

USB: Så där växte mamma upp.

AL: Hur var det att växa upp i Äskatorp då?

IS: Menar du under kriget, eller när jag var ung?

AL: När du var ung.

IS: Ja, när jag var ung, ja i byn var jag ensam, nästan.

USB: Mm, som barn menar du?

IS: Ja.

USB: Ja.

IS: Det var bara så.

USB: Ja, just det.

IS: Där var ingen, ja grannen hade en pojk som var lite yngre än vad jag var. Så jag hade inga lekkamrater där.

AL: Ok, mm.

IS: Nej.

USB: Nej, just det. Men och andra sidan så bodde släkten i Äskatorp, överallt.

IS: Ja, och den, det var en by som höll ihop väldigt mycket, och ställde upp och hjälpte varandra.

AL: Mm.

IS: Och särskilt under krigsåren.

AL: Ja.

IS: Jag kommer ihåg att, det var ju ransonering, och min pappa han satt i krigstidsnämnden och han hade med det, kortutdelningen att göra.

AL: Ok.

IS: Sånt där. Och då kom, så var det en tant, hemma i byn, sa "ja, du gör så mycket Evald, så vet du vad, du skulle ställa till ett ystagille".

AL: Jaha.

IS: Och det roligaste var med det att just då hade dom bestämt hemma att dom skulle ha ett ystagille på kvällen.

AL: Ok.

IS: Så att, ja mamma var ärlig, hon sa, "ja du, vi ska ha ystagille ikväll så skulle du komma med mjölk får du komma då".

AL: Mm.

IS: Och vi fick så mycket mjölk. Vi fick så mycket mjölk. Så vi hade ost, jag vet inte hur länge. Och det här skulle ju vändas på.

AL: Mm.

IS: Och skötas.

AL: Mm.

IS: Så det led vi ingen brist på.

AL: Mm, men vad innebär ett ystagille?

IS: Man gör, utav mjölken gör man ost.

AL: Ok, så att folk kommer med mjölk från olika gårdar.

IS: Javisst, ja.

AL: Mm.

USB: Det var nog ganska mycket så att man umgicks på, ja du vet födelsedagar och högtider och så där, då kom hela byn.

IS: Ja, och sen så var det ju stor släkt, ja vi hade ju (ohörbart)

USB: Men alla kände ju varann.

IS: Oh ja, alla, ja dom hjälptes åt, alltid om det var nånting.

AL: Mm.

USB: Ska bara visa dig en grej.

IS: Vad har du hittat nu då?

USB: Fjärås hembygds-gille gav ut dom här.

AL: Mm.

USB: Alldeles nyss.

AL: Ja, ja.

USB: Och den är skriven av...

IS: Min morbror.

USB: Ja, mammas morbror.

AL: Ok.

USB: Som bodde också i Åskatorp då förstås. Och han skrev mycket om traditioner och gårdarna i byn då. Men det var ganska länge sen han skrev det.

AL: Mm.

USB: Så det, men den är precis färsk från trycket, denna boken.

AL: Ok, vad roligt.

USB: Ja, var lite kul att dom, nån hade fotat av hans handskrift så det finns med i boken där.

AL: Ja, ja.

USB: Och så har dom, eftersom det inte är så många som läser handskrift längre så har dom skrivit rent det. Så dom har lagt ner mycket arbete.

AL: Ja, det får jag säga.

IS: Och han, han var inte utbildad kantor, men han spelade i kyrkan i många, många, många år.

AL: Mm.

USB: Tänkte just om, när han skrev dom, han kanske har skrivit nånting om de finska krigsbarnen? Men jag har inte läst igenom den.

IS: Det tror jag inte, i så fall skulle det vara moster Julia.

USB: Ja.

IS: För hon var med i barnavårdsnämnden och sånt dära.

USB: Ja.

AL: Din moster?

IS: Ja, hon var mycket social. Kan man säga.

AL: Ja, så hon hade med det att göra?

IS: Ja, hon satt in barnavårdsnämnden.

USB: Hur, kommer du ihåg när det var, när du fick veta att Aura och Pentti skulle komma, eller att det skulle komma några finska krigsbarn?

IS: Ja det var en kyrkoherde i Göteborg som hette Béen.

AL: Som hette?

IS: Béen.

USB: Isaac Béen.

IS: Ja, och han kände väl dom så, så blev det bara att dom kom.

AL: Mm.

IS: Och då så skulle jag, skulle vi ha en flicka hemma hos oss. För jag skulle ha nån.

AL: Ja.

IS: Och leka med och sådära. Och ja, då kom ja, Aura. Och så skulle stationsinspektören hemma ha ett, men dom, barn, men dom skulle på semester, åka bort, så att vi skulle ta hand om båda dom här pyrena.

AL: Mm.

IS: Ett tag, och sen kunde vi ju inte dela på dom.

AL: Nej.

IS: Dom fick, det gick inte.

USB: Hur var det dom var, var dom syskon eller?

IS: Jajamensan. Så hade dom en storasyster som var lika gammal som jag, Annike.

USB: Ja, just det. Så Aura och Pentti kom till...

IS: Till oss, till mamma och pappa.

USB: Ja. Och så deras storasyster Annike sa du, hon kom till en av gårdarna i byn då.

IS: Ja. Till mina, min faster och farbror.

USB: Ja, just det.

AL: Mm.

USB: Men då, du sa att du kom ihåg att de var hos er när du konfirmerades.

IS: Ja. Det har vi foto på.

USB: Ja, nånstans ja.

IS: Jo, om du tittar där inne i fotoalbumet, med en blå pärm, så är där foton.

USB: Ja, kanske det.

AL: Men hur gamla var då Aura och Pentti, när dom kom till er?

IS: 42 konfirmerades jag, det har vi foto på. Där Hasse och jag står, och dom står nedanför så vi tittar på dom. (1942)

AL: Mm.

IS: Så dom, 42, ja hur gamla var dom? (1942)

AL: Under tio?

IS: Oh ja. Vi, mamma hade, eller ja, en sån där gammaldags lådkamera som man hade, fyrkantiga, på den tiden. Så hon, vi hade, man fick ju spara kuponger till en gris, så fick man slakta det sen.

AL: Mm.

IS: Och den där grisen skulle ha motion, så de släppte ut den på gården och då var Pentti framme och tog den i svansen. Så mamma tog ett foto på den.

AL: Ja.

IS: Och det fick hon pris för sen.

AL: Jaha. Så pass.

IS: Ja.

USB: Ja, jag har också sett det där fotot, men nu är det borta ur albumet.

IS: Varför det?

USB: Ja, det vet inte jag. Men du trodde ju att du hade gett bort bilderna till Aura och Pentti.

IS: Ja, men det, ja det kan hända. För...

USB: För att alla dom på den sidan där det står Aura och Pentti på...

IS: Ja.

AL: Jaha.

IS: När vi var i Finland, så hade jag med mig det.

USB: Ja, det kan nog hända.

IS: För det är ju deras enda minnen.

USB: Dom var nog ganska små när dom kom.

IS: Oh ja.

USB: Jag hittar ett enda kort kvar här, där sitter dom på farstustrappen, i Fjärås.

IS: Ja, just det. Aura och Pentti, sitter på kökstrappan där.

AL: Ja. Ja, vad kan dom vara, runt fem, sex, sju nånting?

USB: Ja.

AL: Var Pentti yngst?

IS: Ja.

AL: Mm.

IS: Så hade dom en storasyster som var lika gammal som jag.

USB: Nej det är jag, som har skrivit för att komma ihåg.

AL: Mm.

IS: Så dom var tre syskon.

AL: Tre syskon.

IS: Som kom.

USB: Så hade dom storasyster med sig som var i granngården då.

AL: Mm.

IS: Var hos min faster och farbror.

AL: Mm. Och ni bodde då på en gård i Äskatorp?

IS: Nej, inte, vi hade ingen gård.

AL: Ni hade ingen gård.

IS: Nej.

USB: Här är ett flygfoto.

AL: Ja, ja.

USB: Det är nog taget lite senare, för där står mammas första bil. Eller det kanske är taget...

IS: Nej, det är pappas bil.

USB: Vilken pappa? Min eller din pappas?

IS: Pappa Evald.

USB: Jaha, en Folkvagn?

IS: Nej, då är det min bil. Men, för att dom har, ja, ja, men detta är längesen Ulla.

USB: Ja, det är längesen.

IS: För dom har byggt till kyl och fryshuset här vet du.

USB: Ja, nu ja, eller efteråt. Ja, just det, jag tror det kanske är taget nån gång efter kriget, på 50 talet. För när köpte du din första bil, vet du det?

IS: Fem, nu ska vi se, det kommer jag inte ihåg.

USB: Men det var innan jag fanns?

IS: Oh, jajamänsan kära nån.

USB: Nån gång i början av 50-talet gissar jag.

IS: Ja, säkert, för att...

USB: Det såg nog ungefär likadant ut under kriget när Aura och Pentti kom. Vad gjorde, då mammans föräldrar hette Evald och Hanna Pettersson.

AL: Mm.

USB: Vad gjorde morfar Evald?

IS: Han handlade med pepparrot.

AL: Mm.

USB: Mm, och frukt också kanske?

IS: Ja visst.

USB: Dom hade mycket fruktträd här, han hade fått...

AL: Ok.

IS: Han fick pris.

USB: Ja, fick han. Men när dom byggde huset då under kriget då fanns det inget avlopp i huset. Alltså det fanns ingen toalett i huset.

IS: Nej, man fick springa över gården.

USB: Ja.

AL: Mm.

USB: Var ett uthus, utedass.

IS: Ja.

USB: Och så var det under kriget också antar jag.

IS: Ja, du vet att det var ransonerat så när dom, mamma brukade alltid vara ärlig men den gången ljög hon. (Skratt) För element och sånt, när dom skulle sätta in, det var ransonerat.

USB: Ja.

IS: Och så kom dom från byggnadsnämnden, det var nån sån där nämnd i alla fall.

USB: Ja.

IS: Dom skulle, har jag ingen aning om sa mamma, bara.

USB: Har ni några element.

IS: ”Har jag ingen aning om”.

USB: Skulle dom kolla om dom hade element?

IS: Ja, ja.

AL: Jaha.

IS: För annars fick ju elda i...

USB: Mm.

IS: Vi hade en vedpanna, spis, i köket.

USB: Jaha.

IS: En liten.

USB: Ja, så var det ju.

AL: Men hur många var ni då som bodde där tillsammans?

IS: Fyra personer.

AL: Fyra?

IS: Och så Aura och Pentti när dom kom.

AL: Så då var ni sex stycken när dom bodde där.

USB: Ja, men det var nog ganska nybyggt hus, för när byggde dom det, på 30talet eller nått?

IS: 31. (1931)

USB: Mm.

AL: Mm.

USB: Och det står fortfarande kvar huset, och det är ju ganska rymligt, det var gott om plats, och så där, så, jag tror inte mormor och morfar, man kan väl inte säga att dom var välbärgade.

IS: Nej då.

USB: Men dom snålade och var sparsamma, men dom hade inte ont om mat heller direkt.

IS: Nej, jag vet aldrig att vi behövde svälta.

USB: Nej. Dom kände mycket folk i byn som sagt, och morfar...

IS: Och mamma var väldigt noga på att ta vara på saker och ting.

AL: Ja.

USB: Som man var då.

IS: Jag tänkte just häromdagen, ja men häromdagen, när jag satt och skulle sortera bort pappas kläder nu, min mans kläder.

AL: Mm.

IS: Så hon satt och vände på skjortkragarna.

AL: Mm.

USB: Det var många som gjorde det då, hur var det när Aura och Pentti kom, vad hade dom med dig?

IS: Inget. Ingenting.

AL: Ingenting, nej.

IS: Nej, vi skulle som sagt bara haft Aura.

AL: Ja.

IS: Och stationsinspektören där hemma skulle en, och vi kunde inte dela på dom sen.

AL: Nej.

IS: Så dom fick bo kvar hemma.

AL: Mm.

USB: Mm, men hur gjorde ni med kläder och så till dom, när det var ransonering?

IS: Dom fick ju ransoneringskort då vet du.

USB: Ja dom fick kort med.

IS: Oh ja. Och sen, mamma sydde, oj vad hon sydde.

USB: Ja.

IS: Och stickade och greja.

USB: Ja. Som man gjorde då, det var ju före Hennes & Mauritz.

IS: Ja. (Skratt)

AL: Mm.

USB: Men skor och så, har jag för mig var lite bristvara, ofta.

IS: Mm, och, dom skulle skicka paket.

USB: Vem skulle skicka menar du?

IS: Hemifrån till Finland.

AL: Ja.

IS: Men det var till, först hade dom en dam, Fru Rano, hon arbetade på Helsinge samman.

USB: Sanomat?

IS: Ja, just det. Hon väntade barn så hon fick komma hem och gå undan.

USB: Från Finland alltså?

IS: Mm.

USB: Hon bodde i hos Hanna och Evald?

IS: Ja.

USB: Ett litet tag.

IS: Mm.

USB: Ja.

IS: Då hade jag, hon hade sitt lilla barn och så väntade hon sitt andra.

USB: Jaha.

IS: Jag kommer ihåg, för vi hade ju ingen toalett inne då, det var innan vi hade renoverat. Och så satte sig tjejen på pottan och den sprack. "åh min potta, min potta" sa hon.

USB: Oj, oj, oj. Ja, så kan det gå.

IS: Ja.

USB: Men...

AL: Men du sa, dom skickade paket då till Finland, hem till föräldrarna?

IS: Ja, och det skulle vara, det fick ju inte vara nya saker.

AL: Nej.

IS: Så då vet jag att mamma gick ut på gården och skrapade på skorna, mot huset så dom såg använda ut, litegrann.

AL: Ja. Det har jag hört innan.

USB: Det har du hört innan.

AL: Ja, för man fick inte skicka nya saker. Så dom hade kontakt med sina föräldrar när dom bodde hos er?

IS: Det var ytterst sparsamt.

AL: Mm.

USB: Och hur gick det till?

IS: Brev.

USB: Ja.

AL: Mm.

USB: Och vem skrev breven då?

IS: Mamma.

USB: Ja, men hon skrev ju på svenska förståss.

IS: Mm.

USB: Men då fick dom ta hjälp i Finland för att kunna läsa breven får man anta?

IS: Du, dom, dom kunde svenska.

AL: Mm.

USB: Mm, men Aura och Pentti när dom kom, kunde dom nån svenska?

IS: Nej.

USB: Nej, hur gick det då, för du var ju i konfirmationsåldern, så du fick ta hand om dom.

IS: Ja, ja visst. Dom, dom började skolan här.

USB: Ja.

IS: Det gjorde dom.

AL: Men var det svårt med språket, kommer du ihåg det?

IS: Nej dom lärde, småbarn lär sig rätt fort.

AL: Ja.

IS: Det gör dom.

AL: Mm.

IS: Men vad heter det, vad, vad det hon sa, omin attuu, omin attuu, det, ja det var nånting om att, nej, jag kommer inte ihåg vad det betyder nu. Men de låg dom och kramade varandra och sa.

AL: Mm.

USB: Ni hade ju sovrummen på andra våningen.

IS: Mm.

USB: Kommer du ihåg och Aura och Pentti hade ett eget rum eller var dom fick bo? Eller delade dom rum med dig?

IS: Nej, vi hade nog inte renoverat då, hemma. Du vet vi hyrde ut, på andra våning.

USB: Jaha.

IS: Så vi låg där nere allihopa.

USB: Jaha.

IS: Mm.

USB: Så det var folk som hyrde ovanpå där.

IS: Ja visst.

USB: Jaha.

IS: Ja. Tiderna ändras.

AL: Ja, visst gör dom det. Men du sa dom kom hit 1942, minns du vilken årstid, om det var på sommaren, våren eller?

IS: Nej, men, jag minns bara för att mamma var inte så stark så dom hade hjälp hemma.

AL: Mm.

IS: I hushållet. Och då fick vi, pappa köpte barnsitsar som man satte på cykeln.

AL: Mm.

IS: Så vi fick cykla och bada med dom.

AL: Mm.

IS: Cykla till (ohörbart).

AL: Ja.

IS: Men mamma tyckte ju det, det var, när dom skulle åka hem.

AL: Mm.

IS: Då skulle, dom kunde ju ingen finska, utan mamman kom hit.

AL: Mm.

IS: Men att, sen när dom skulle åka, då vet jag att vi hade taxi hemifrån och till Göteborg. Jag vet inte varför inte tåget stannade i Fjärås eller varför, det kommer jag inte ihåg. Men när dom förstod, barnen förstod att inte mamma skulle åka med...

AL: Mm.

IS: Då blev det ju cirkus.

AL: Ja.

USB: Men åkte du med till Göteborg, eller?

IS: Nej.

USB: Hon har bara berättat detta för dig?

IS: Nej, jag vände i Kungsbacka, med taxin. Åkte hem. Och det var skönt det, slapp uppleva.

AL: Mm, hur länge hade dom vart här då?

IS: Ja dom var ju så små när dom kom, och dom började skolan här.

AL: Mm, så några år då?

IS: Oh ja.

AL: Mm.

IS: Du kan titta i det blå albumet.

USB: Mm.

AL: Mm.

IS: Det står där inne.

USB: Jag gjorde ju det härom veckan, men dom bilderna är borta, för du har gett bort dom.

IS: Ja, dom fick barna.

AL: Mm.

IS: Men det kanske var något, men det är knappt...

AL: Men så då bodde dom här några år, och hade glömt sitt finska språk?

IS: Jaha.

AL: Mm. Så när dom skulle hem så följde din mamma dom till stationen? Och hoppades att dom skulle, ja...

IS: Ja, både mamma och pappa.

AL: Ja.

USB: Hur var det, kom det någon från Finland och hälsade på dom?

IS: Nej.

USB: Deras egen mamma, var hon nån gång i Äskatorp?

IS: Dom enda som kom från Finland, det var ju Sigge, men att det berodde ju på, som var till Standbergs.

USB: Mm.

IS: Men det berodde ju på att han arbetade på Finn Air.

USB: Ja. Jag tänkte medan barnen var här och dom var små?

IS: Nej, nej, nej.

USB: Nej, det var ingen som kom och hälsade på dom?

IS: Nej, kära du. Det var ju under krigstiden.

USB: Ja.

AL: Mm.

IS: Så det...

USB: Och dom åkte inte hem under tiden heller?

IS: Nej, då hade dom ju inte kommit tillbaka.

USB: Nej.

IS: Men tänka sig, mamman lämnar sina barn, och inte veta var dom hamnar.

USB: Det var säkert inte lätt.

IS: Nej, behöver bara gå till sig själv, om man skulle lämna bort dom.

USB: Ja.

AL: Mm.

USB: Och då bodde dom, Aura och Pentti hos Hanna och Evald, och sen några gårdar bort, ett par, ett par hundra meter så bodde deras storsyster Annike, i Gäddegården.

IS: Ja.

USB: Och där bodde också Ingela då.

IS: Ja, min kusin.

USB: Ja, hon kanske kommer hit om en stund.

IS: Säger du det, vad kul. Det var länge sen hon var här.

USB: Och sen ytterligare några hundra meter bort bodde Sigge.

IS: Nej, han bodde hos Strandbergs.

USB: Ja, just det. Men det är ju också, det är ju inte en kilometer från...

IS: Nej, nej, nej.

USB: Nej.

IS: Arbetade sen på Finn Air så han flög ju.

AL: Ok.

IS: Väldigt ofta hit och hälsade på och så.

AL: Ja, ja.

USB: Efteråt.

IS: Men han lever inte nu men, där var ju, vi hade ju ständig kontakt.

USB: Mm, efteråt, men så i byn fanns det i alla fall fyra finska krigsbarn?

IS: Ja, oh ja.

AL: Mm.

USB: Eller fanns det nån mer, som jag inte vet känner till?

IS: Ja, jag satt och funderade på det, om inte Ernst och Gertrud, jag kommer inte ihåg om dom hade nån. Men jag vet att Gertrud, hon sydde, hon sydde kläder till... Byborna hjälpte till.

USB: Ja. Jag tror du berättade att dom kom med sakerna, när Aura och Pentti skulle komma också, alltså kläder och sånt.

IS: Ja, just det, ja.

AL: Mm, Finlands sak är vår, var ju nån, var ju ett mantra.

IS: Ja, just det. Man samlade in pengar för flygplan. Dom hade Finlandsafton i bygdegården, underhållning och allt möjligt, och samlade in pengar för att dom skulle få.

USB: Sigge som bodde hos Strandbergs då, och Annike, barnens storasyster.

IS: Bodde på Gäddegården.

USB: Och du, ni var ungefär lika gamla, ni var i tonåren.

IS: Ja, mm.

USB: Men gjorde ni nånting tillsammans då?

IS: Nej, inte mer än vad ungdomar gjorde i den åldern.

USB: Ja.

IS: Jag vet att Sigge lärde mig att dansa.

USB: Ja just det, du tyckte ganska bra om Sigge. Han var väldigt glad och social och så.

IS: Ja, jodå, vi hade väldigt roligt ihop. Och satt och spelade kort och greja.

USB: Ja. Vart var ni någonstans då? Var ni hos Hanna och Evald, eller till Strandbergs?

IS: Nej, det var hemma hos mamma och pappa.

USB: Kom han och hälsade på, han blev kompis med din storebror också? Eller?

IS: Ja, men att det skiljde ju sju år.

USB: Ja, just det, han var lika gammal som... Mamma hade en storebror också, som är, var sju år äldre.

AL: Ok.

USB: Men han hade väl nästan flyttat hemifrån när Aura och Pentti kom då. Eller gjorde han lumpen kanske?

IS: Det kommer jag inte ihåg.

USB: Men då var ju han 20 lite drygt.

AL: Minns ni varifrån i Finland dom kom? Aura och Pentti, vart dom...?

IS: Helsingfors.

AL: Helsingfors, mm. Och hade dom sina föräldrar i livet? Mamma och pappa i Finland?

IS: Ja du, det var en fråga.

USB: För du har pratat om deras mamma.

IS: Ja, för hon kom ju för att hämta dom.

USB: Jaha, ok.

IS: När dom skulle åka hem.

USB: Ja, för jag frågade dig förut om det var nån som kom från Finland, gjorde hon det?

IS: Ja, ja. Hon kom då och skulle hämta dom, hon kunde ju ingen svenska egentligen.

USB: Men kom hon till Äskatorp?

IS: Ja, ja. Hon bodde hemma hos oss den korta tiden då.

USB: När hon kom för att hämta dom?

IS: Och barnen, när dom kom tillbaka till Finland, så fick hon låsa dörren och gömma nyckeln för dom skulle rymma hit.

AL: Mhm.

USB: Hur vet du det?

IS: Det har dom talat om.

USB: Jaha. Har Aura och Pentti talat om det?

IS: Ja, och dom här kopparna, dom bar han i kartong när han kom och hälsade på.

USB: Ja.

AL: Mm.

USB: För sen efter kriget och så, så, så Annike vet jag kom och hälsade på. För det berättade, här är bild på det.

IS: Ja. Det är min kusin, Ingela ja.

USB: Och där sitter du i bilen.

IS: Ja.

USB: Det är nog morfars bil för det är en Volvo, ser jag. Här är mammas kusin Ingela, som bodde på Gäddegården, som ligger strax intill hennes föräldrahem. Och där sitter mamma i bilen. Och det är nog Evalds bil, alltså min morfars bil. (Ulla visar ett foto)

AL: Mm.

USB: Och det här är Annike som kommer och hälsar på från Finland.

AL: Ja, ja.

USB: Men dom är ju, vad kan dom vara, det är lite svårt att säga, 25, 30 eller nånting.

IS: Vem då?

USB: Så det är ju efter kriget i alla fall. Hur gammal var du när du tog körkort? Vet du det?

IS: Hur gammal jag var vet jag inte, men jag tog, jaha...

USB: Nej, det är svårt att veta, för du sitter och kör morfars bil här, det är en Volvo Duett.

IS: Mm, ja visst och jag vet att jag fick arbete på Hemslöjden i Halmstad. Och då fick jag köra, dom hade vävkurser runt om i bygderna. Sex veckor, och sex veckor. Så man fick åka runt i länet här och bo inackorderad.

USB: Ja. Då fick du ju...

IS: Man kunde få väldigt bra, fint boende och god mat sen, eller också var det så kallt så ingen kunde bo kvar där.

USB: Ja. Men Annike kom och hälsade på i alla fall. Det måste ju vara på 50 talet det här också.

AL: Men så ni höll kontakten hela tiden? Efteråt, efter dom kom hem?

IS: Ja, oh ja.

AL: Och dom kom och hälsade på flera gånger kanske?

IS: Nej, Aura, nej. Pentti har varit här, han kom och bar kopparna.

AL: Ja. Men inte Aura?

IS: Nej.

USB: Det minns jag inte att du har berättat heller, men, och sen har ju, sen var ju vi och hälsade på Pentti i Helsingfors också, och det, där var ju vi så sent som 1987.

AL: Ja.

USB: Och det kom kort och han ringde ibland, och sådär.

IS: Mm, och han var på väg hit, han skulle bara dra upp båten och sådär. Så skulle han komma hit då, för vi hade plats så han kunde få bo här ett tag, och hälsa på. Men han, när han drog upp båten så dog han.

AL: Jaha.

IS: Förtog sig.

AL: Aj då.

USB: Nej men kontakterna fanns nog kvar ganska länge.

IS: Oh ja. Och dom hade nånting i Fjärås bygdegård som hette Finlandsafton.

AL: Mm.

IS: Med uppträdanden, sång och musik, och teatersketcher. Och samlade in pengar för att dom skulle kunna köpa flygplan. Och det var en präst i Göteborg som hette Béen, eller Ben.

USB: Béen.

IS: Béen, ja.

USB: Ja, han var väldigt aktiv.

AL: Mm.

USB: Och sen tror jag du lärde dig lite, i alla fall räkna på finska?

IS: Det kan jag än, yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi. (Finska räkneord, ett till sex)

USB: Ja. Vem lärde dig det då?

IS: Det vet jag inte.

AL: Men du sa, dom fick börja skolan? Var låg skolan då?

IS: I Fjärås, i Torpa skola i Fjärås.

AL: Mm. Och då började dom i första klass?

IS: Ja.

USB: Ja, det är samma skola som mamma själv har gått i.

IS: Ja.

USB: Ja, och alla vi släktingar från Åskatorp, också, förstås. Och en moster var lärare där ett tag, vet jag.

IS: Rodafors.

USB: Ja.

AL: Tyckte dom om att gå i skolan, minns du det?

IS: Jag tror inte det. Jag vet inte.

USB: Nej, det är lite svårt. Men följde du dom till skolan eller fick de gå själva?

IS: Det kommer jag inte ihåg.

USB: Nej.

IS: Jo, men det gällde mig, det gällde inte dom.

USB: Nej.

IS: Jag fick åka med, som vi sa, mjölkabilen. På den tiden körde ju en lastbil och hämtade mjölkkanor.

AL: Mm.

IS: Vid varje gård. Och då fick jag åka med den till, för han körde förbi skolan när han skulle köra till mejeriet med mjölken.

USB: Ja, praktiskt.

IS: Mm.

USB: Annars var det ju inte så himla långt.

IS: Två och en halv kilometer.

USB: Ja. Det tar ju en halvtimme och gå kanske för små barn.

IS: Ja som går ensam. Först när det var en kille, vi gick och höll varandra i handen när vi gick till skolan.

USB: Mm, då har man sällskap.

IS: Ja, det... När bilen, när det kom en bil så hoppade han i diket. Ja det är sant.

USB: Men Aura och Pentti, dom började skolan, då fick dom läxor och så också?

IS: Ja, det var ju precis som vanlig, som andra barn.

USB: Men fick du hjälpa dom med läxorna?

IS: Nej, det kommer jag inte ihåg.

USB: Nej.

IS: Nej, jag fick nog hjälpa mamma istället.

USB: Ja.

IS: Var bara så.

AL: Vad minns du av kriget?

IS: Jo jag minns, när vi gick och hälsade på, på min mammas hem. Gick vi oftast på söndag eftermiddag dit. Och så, vi fick kvällsmat där. Så när vi gick hem så tittade pappa bort över Göteborg och då såg man ljuskäglor över himmelen sådär.

AL: Mm.

IS: Och då, jaha sa pappa, nu flyger dom över här. Då flög tyskarna över till Norge.

AL: Mm.

IS: Och då visste man inte vad som skulle hända sen.

AL: Nej.

USB: Och så kommer du ihåg ransoneringen då eftersom morfar hjälpte till...

IS: Oh ja, käre vän.

USB: ... dela ut matkupongerna och så.

AL: Mm.

USB: Och mörkläggnings, var ni tvungna att mörklägga?

IS: Jaha.

USB: Ja.

IS: Svarta gardiner som, utav papper.

AL: Mm.

IS: Vi hade rullgardiner.

USB: Hade morfar bil under kriget?

IS: Nehej.

USB: Jag tänkte om han krävde för att köra...

IS: Nej, nej, kära du, det var ju ransonering på bensin. Det var gengas.

USB: Ja, jag vet, jag undrade om han hade någon gengasaggregat?

IS: Nej, dom hade ju kärra efter bilarna.

USB: Ja. Mm, men hade morfar det också?

IS: Nej, han hade ingen bil på den tiden.

USB: Nej.

IS: Ja, tänker efter hur mycket jag har fått uppleva egentligen.

USB: Ja.

IS: Ja, man tänker inte på det utan tar det som naturligt.

USB: När kriget slutade 45, då var du, måste jag räkna efter. (1945)

IS: (Skratt) Ja, hur gammal var jag?

AL: 17.

USB: 17.

IS: Ja.

USB: Minns du om ni gjorde något särskilt då?

IS: Nej, alla var glada den dagen.

USB: Mm.

IS: Jag kommer bara ihåg att tv hade kommit då.

USB: Nej, det tror jag inte.

IS: Jo, den hade kommit.

USB: Ja, det stämmer att den hade kommit, men...

IS: Ja, och pappa hade väl pratat om det men nej, sa mamma, vi har annat att lägga pengarna på. Men på midsommar så kom dom ifrån radioaffären med en tv.

USB: Mm, ja, det tror jag däremot inte.

IS: Jo.

USB: Jaha, det kanske var lite senare?

IS: Nej.

USB: För det fanns ingenting att se på.

IS: Nej det kommer jag inte ihåg. Men radio hade vi.

USB: Ja det hade ni ju förstås.

IS: Och den, ja, jag tror den radion, nej, den står där uppe kanske? En liten vit radio.

USB: Jaha.

IS: Hade jag när jag bodde, när jag var inackorderad på ställe som jag var.

USB: Ja.

IS: Sådär.

USB: Ja, radio lyssnade man ju på, morfar lyssnade ju alltid på radio.

IS: Han satt alltid på kvällen och hörde, lyssnade på radion, ja.

AL: Mm. Var det så ni visste om när kriget skulle ta slut? Var det igenom radion?

IS: Ja...

AL: Eller var det tidningen kanske?

IS: Ja, det kommer jag inte ihåg.

AL: Men du sa att alla var glada den dagen när kriget tog slut.

IS: Jo, det är klart, så det måste ju ha kommit i tidningarna då, eller ja, möjligen radion. Att det var skönt, nu var det över.

AL: Mm.

USB: Märkte du något speciellt, var det något speciellt som hände, som ändrades?

IS: Nej, ransonering, man fick gåvopaket från Amerika, ifrån släkten. Så mina första nylonstrumpor var grisskära och hårda.

USB: Mm.

IS: Det upplevde jag under kriget.

USB: Då skickade dom paket hit?

IS: Mm, pappa hade ju en kusin i Amerika. Och dom ville ha med mig till Amerika, nehej sa mamma. Jag var inte ju myndig, så jag, det gick ju inte. Nehej sa mamma, åker hon dit så kommer hon aldrig hem igen. Så jag fick inte åka. Men då tog dom en annan släkting med sig, istället, och hon kom tillbaka.

USB: Hon kom tillbaka.

IS: Ja.

USB: Där ser man.

AL: Tänk så hade din mamma haft rätt, du kanske hade fastnat där i USA?

IS: Ja då, det är inte alls omöjligt.

AL: Nej du.

USB: Men var Pentti och Aura kvar här när kriget slutade?

IS: Ja, oh ja. Och när dom skulle åka hem, då vet jag så väl, jag vände i Kungsbacka med taxin. Jag sa nej, jag åker inte med till Göteborg.

AL: Det var för jobbigt?

IS: Ja, jag tyckte det var jobbigt, jag visste hur det skulle bli. Och mamma sa också det själv, att det var den värsta dagen jag har varit med om på länge.

AL: Mm.

IS: Lämna barnen.

USB: Sen blev det tomt.

IS: Ja, men sen, när mamma, ja, vi har alltid sagt att vi skulle vilja flyga, sa vi till mamma. Och hon var väldigt positiv till saker och ting, och sådär. Ja, sa hon då, är det nån som bor långt borta och verkligen behöver mig, då flyger jag. Ja, och sen när hon fyllde 75 år, så fick hon en flygbiljett, och hälsa på barnen.

USB: 75?

IS: Ja, hon var född 97, 1897.

AL: Mm.

USB: Då åkte hon dit på sjuttitalet då, 72?

IS: Ja, och då vet jag Hasse fick åka med.

USB: Hon kanske fyllde 60, eller 65?

IS: Nej, för Hasse fick åka med.

USB: Ja.

IS: För jag skulle vara hemma och sköta affärerna då, i Fjärås. Passa telefon sånt där.

USB: Men mamma, nu tror jag du rör ihop åren litegrann. För på sjuttitalet då skötte du inga affärer i Fjärås, de hade inga affärer där då.

IS: Du, Fjärås pepparrot jo.

USB: Nej.

IS: Joho, de hade ju hela kylan.

USB: Men morfar hade ju slutat med det då.

IS: Nej. Elis Dal satt där och rensade, och ja.

USB: Ja, jag kommer ihåg det

IS: Just det.

USB: Det spelar ingen roll, mormor åkte över till Finland och hälsade på i alla fall.

IS: Ja, för jag kommer så väl ihåg att, jag har tänkt på mer än en gång, mamma hon ville vara snyggt klädd.

AL: Mm.

IS: Men väldigt sparsam och tog tillvara på saker och ting och sånt där. Så gick vi in, hon skulle ha en ny hatt. Så vi gick in i en modeaffär inne i stan, i Varberg. Och så, dom kom fram med gamla tanthattar, stråhattar, men en rosett här och en blomma där, och sådär, nej. Men så var den här hatten, på en provdocka. Tittade mamma på den,

den där, och expediten sa lite snorkigt, nej, det är en modellhatt. Precis som, det har du inte råd att köpa.

AL: Ja.

IS: Och hon fortsatte prova, sa ingenting utan hon provade, fortsatte. Så när hon hade provat tillräckligt länge, tyckte hon, - den där tar jag. Hon frågade inte vad den kostade då utan, - den tar jag.

AL: Ja.

IS: Se expeditens blick då. Ja, och sen dråpligheten att höra, det var bara en vecka efter. Så skulle jag ha någonting att ha på huvudet på vintern. Men jag skulle bara ha en mössa. Men när jag kom in i affären då, så var det annat ljud i skällan.

AL: Ja, det är klart.

IS: Dom trodde dom...

AL: Då skulle hon vara stilig när hon skulle resa klart.

IS: Ja, kära nån, hon hade en blå sammetskappa som jag sydde om till en långkjol.

AL: Mm.

IS: Men hon kunde ta vara på allt, allt. Tala om att och ta vara på kläder och sånt här, hon satt och vände kragar, skjortkragarna.

AL: Mm, ja.

USB: Här är det här fotoalbumet. Där tror du, kan det vara Aura och Pentti kanske?

IS: Ja, det är Aura och Pentti.

USB: Ja.

IS: Och där sitter jag.

USB: Ja. Här är dom förkomna bilderna. (Ulla hänvisar till bilderna som fattas i fotoalbumet)

AL: Ja.

USB: Men här är dom och badar. Där är mamma.

AL: Ja, ja.

USB: Och där är Aura och Pentti. Och det är några andra väninnor där.

AL: Jag tar gärna ett kort på det sen.

USB: Ja. Och sen var det där, där dom satt på trappen där också.

AL: Ja, just det.

USB: Jag bläddrade igenom, men det finns inga bilder på Aura och Pentti här.

IS: Vem är detta då?

USB: Det vet inte jag.

IS: Det är nog Elisabeth.

USB: För här är tidigare, du har ju vart ordentlig och satt in, men ja. Sen kommer det 40 talet med Aura och Pentti men då är dom bilderna borta helt enkelt.

IS: Ja.

USB: Så nått roligt gjorde ni ju.

IS: Läskamrater.

USB: Och från konfirmationen, och där är du när du konfirmeras.

IS: Jaha.

AL: Mm.

IS: Långt hår, långt rött hår hade jag.

USB: Där är faktiskt en du. Där är bilden med Aura och Pentti också.

AL: Ja, ja.

USB: Som mamma pratade om.

AL: Ja, just det.

USB: Det är nån annan som har tagit för där är ju fotografens lampa. Eller?

AL: Ja, ser ut så.

USB: Det är storebror.

AL: Ja, de var inte så stora, nej.

USB: Nej.

IS: Ja, när dom fotograferade så där, så hade dom blix.

AL: Mm.

USB: Där är Sigge, där.

AL: Ja.

USB: Just det, han var ju tonåring då. Söderlund, så han var finsktalande, eller svensktalande, menar jag.

IS: Ja, ja.

USB: Sigvard Söderlund. Eh, och här är en massa familjebilder faktiskt, där de verkar finnas med också.

AL: Mm.

USB: Eller hur, där är min mormor, alltså mammas mamma.

AL: Mm.

USB: Och där står min mamma där. Prydliga små barn. Tror du Aura och Pentti är med på bilden här kanske?

IS: Där.

USB: Ja, just det.

IS: Där är i Väröbacka.

USB: Vad gjorde ni där?

IS: Mamma hade en kusin som var fiskare där.

USB: Jaha. Det ser ut som det är väldigt många jag tycker jag känner igen...

IS: Ja, du förstår när vi åkte dit ner till Väröbacka och hälsade på...

USB: Ja.

IS: Så hade, hyrde dom bussen.

USB: Jaha.

IS: I Äskatorp, som körde.

USB: Jaha, så ni åkte många?

IS: Ja, där är pappa.

USB: Ja, jag ser det. Och där är...

IS: Frida.

USB: Hanna, jaha, och Frida.

IS: Mia.

USB: Tyckte väl jag kände igen dom.

IS: Och Julia, Ada.

USB: Ja, ok.

IS: Där är deras kusin, Johan Åsberg.

USB: Jaha, kan Aura och Pentti vara med här också kanske?

IS: Nej.

USB: Det är andra barn?

IS: Ja, det är andra barn.

USB: Ja, och där då? Det är också andra barn?

IS: Andra barn där ja. Och, jag får se, där är min kusin.

USB: Ja.

IS: Där är Annike.

USB: Ja, titta där.

AL: Ja.

USB: Men där är Aura och Pentti i sommarkläder.

AL: Mm.

USB: Dom kan ju inte vara mer än tre, fyra år eller nånting.

IS: Där är vi och badar, och där är till Strandbergs, på verandan. Jag tror det var moster Mias.

USB: Där står Mias 50 års dag.

IS: Ja. Moster Mia och Johan.

USB: Mm.

IS: Dom fyllde år på samma dag, men det var tre eller fyra års mellanrum.

USB: Jaha, Aura och Pentti, alla bilder är borta.

IS: Ja.

USB: Dom bilderna är borta, och där också.

IS: Det är Hasse när han gjorde lumpen.

USB: Ja.

AL: Men jag kan tänka mig att det betydde mycket för dom att få dom här bilderna sen.

IS: Ja.

AL: När man inte har så mycket.

IS: Ja, just det.

USB: Kan dom vara med här på bild? Här är ett stort gäng igen.

IS: Nej, det är i Åsa, Röda Korset hemma, åkte med tåget ifrån Fjärås och till Åsa för att dom skulle få bada.

USB: Mm, ok så det var badresor för barnen.

IS: Ja, just det. Men där är strand, där är Aura och Pentti.

USB: Ja, dom dyker upp där också.

IS: Ja, där sitter dom i pappas knä.

USB: Ja.

IS: Och där är...

USB: 43. (1943)

IS: Strandbergs, där är Karin och jag, ja.

USB: Men där är inga småbarn på den bilden.

IS: Nej.

USB: Det säger inte dig så mycket men de sitter där i alla fall.

AL: Ja, ja.

USB: Och det där är mammas föräldrahem.

AL: Mm.

USB: Dom står på trappen. De verkar ha vuxit litegrann.

AL: Ja precis.

USB: Ska vi se, och där, vad är det här för några?

IS: Det är Inga, Hasses Inga.

USB: Ja, ja.

IS: Och Karin.

USB: Ja.

IS: Och Kurt Arne.

USB: Jaha.

IS: Och Aura och Pentti.

USB: Jasså, se där ja. Får jag låna din penna lite, bäst att skriva på baksidan här.

AL: Absolut.

IS: Och jag vet, till jul, så hade vi pratat med Kurt Arne för han och Hasse var väldigt goda kamrater, umgicks mycket. Att han skulle komma och vara tomte.

USB: Ja.

IS: Och han kom, och tomten gick förbi. De stod ju och väntade och tittade i fönstret.

AL: Mm.

IS: Men så vände han och kom in, och sen efteråt, så tomten har varit här. Jag vet inte vem utav dom som sa, - tomten, det var Charlie, han hade Kurt Arnes klocka, de kände igen klockarmbandet.

AL: Ja, ja.

IS: Där lägger jag pepparrot.

USB: Ja.

AL: Mm.

USB: Mycket pepparrotsodling i dom trakterna.

AL: Mm.

IS: Usch ja, vad jag har krupit i dom där knutarna.

USB: Aura och Pentti, hjälpte dom till också?

IS: Nej, de var så små.

AL: Mm.

IS: Här är det på Katrineberg när jag gick där.

USB: Ja, började du där redan när kriget var slut då, alldeles efteråt för det står 45-46 där. (1945-46)

IS: Ja.

USB: Folkhögskolan var ju liksom en möjlighet för landsbygdens ungdomar att få utbildning om man inte hade någon studietradition hemma. Men då, bodde Aura och Pentti kvar ensamma hemma i Äskatorp hos Hanna och Evald?

IS: Nej, de hade fått åka hem.

USB: Hade dom fått åka hem.

IS: Jajamän. Lägg in...

USB: Ja.

AL: Jag ska fotografera dom tänkte jag, sen.

USB: Ja.

IS: Jaha.

AL: Men du sa ni hade Finlandsafton till exempel.

IS: Ja.

AL: Och att det var minst fyra barn bara i er lilla by. Varför tror du att så många öppnade upp sina hem för Finlandsbarnen?

IS: Jag tror att det berodde på den här prästen från Göteborg, Béen.

AL: Mm.

IS: Som ställde upp, ordnade och greja.

AL: Ja.

IS: Och sen så hade man ju inte så mycket nöjen att gå på, utan då gjorde dom såna här grejer, Finlandsafton. Klädde upp och spelade pajas.

AL: Mm.

IS: För att få in pengar.

AL: Ja. För det var ändå många gårdar som öppnade upp sina hem för barn. Väldigt många, i Halland tog vi emot 1600 barn ungefär.

USB: Oj, oj.

IS: Jag kommer ihåg, hemma i byn, om man räknar. Mamma och pappa, Strandbergs, Gäddegården, Ernst och Gertrud, Hildur.

AL: Mm.

IS: Bara i byn.

USB: Kan höra lite med Ingela sen, hon kanske också kommer ihåg.

IS: Ja, hon kommer ihåg Annike.

USB: Ja, men hon kanske kommer ihåg vilka, om det fanns fler barn i byn och sådär.

IS: Hemma?

USB: Mm.

IS: Nej, det var, jag hade till exempel inga kamrater i byn.

USB: Nej, nej. Men jag menar fler finländska barn, menar jag.

IS: Nej.

USB: För du var lite osäker på hur många det fanns.

IS: Ja.

USB: Ja, vi får se. Överhuvudtaget om man tittar i mammas gamla fotoalbum så är det mycket, så det är ju 40, det är ju för tvn. (1940)

AL: Mm.

USB: Det är en helt annan social samvaro.

IS: Dom hade julkalas, efter ju så var man bortbjuden varenda dag. Eftermiddag på kaffe och massa kakor. Men det var bara tanterna.

USB: Ja. Vad gjorde gubbarna då?

IS: Det vet jag inte. Jo, de låg väl hemma och sov.

USB: Ja, kanske det. Men det var mycket så där, man gick hem till varandra och...

IS: Och stående hemma var alltid att, dagen före nyårsafton fyllde pappa år.

USB: Mm.

IS: Och då skulle vi ha kalas.

USB: Mycket att göra före kalaset?

IS: Om! Och det var, det var pappa Albert och jag, som fick stå och diska och röja och röja. Och Hasse och Inga dom gick hem till sig, från alltihopa.

USB: Ja, så kan det gå. Allt är orättvist. Men det var mycket ungdomsaktiviteter...

IS: Vi hade gymnastikförening.

USB: Ja.

IS: Jag har tagit truppmärket.

USB: Ja, och ja, mycket sånt. Landsbygdens ungdom som anordnade fester i bygdegården.

IS: Ja visst.

USB: Som du säger, gymnastikföreningen.

IS: Och vi har folkdanslag.

USB: Folkdanslag, absolut. Mycket sånt, som så många deltog i. Det ser man ju på bilderna.

IS: Ja, också tänk man fick göra mycket själv. Vi, vi ville ha en bastu. Och den fick vara i bygdegården, på baksidan där, så då fick vi cykla upp och gräva ur en massa grus. Och köra ut längre bort igenom. Jag vet så väl, jag cyklade och bakom satt min kamrat och höll en sån här skottkärra, så här. (Skratt)

USB: Ja, man fick göra en del själv.

IS: Ja, skulle det bli nånting så fick man göra det själv. Det var bara det.

AL: Det låter som ni hade bra sammanhållning då, i byn

IS: I byn var det väldigt bra sammanhållning, ja. Det var det.

USB: Jag minns ändå när jag var liten alltså, 63 var jag sju år. (1963) Så i mitten av 60talet så bodde ju, fanns ju mormor och morfar kvar, mammans föräldrar. Och deras syskon bodde en liten bit bort i byn och många släktingar var, var det födelsedagar eller så där så kom ju alla. Och det var kaffe och dopp och så vidare. Alltid så, många kaffekalas minns man som liten.

IS: Och jag tänker på gåvopaketet som vi fick ifrån Amerika.

USB: Ja.

IS: Och dom innehöll bland annat risgryn.

USB: Risgryn?

IS: Ja, men du vet att det var ransonerat, allt sånt där. Och så skulle mamma, hon brukade koka gröt på en kaffekopp ris. Och det skulle då räcka, gröt och sen gjorde hon så vi fick nån kväll. Och sen så gjorde hon pudding, risgrynspudding, med saftsås till. Och så står, jag vet inte, mamma brukar inte göra såna grejer men, hon står, vände sig väl inte mot mig direkt. Och skulle koka gröt, jaha, och jag står med påsen, med grynen. "Allt detta", sa jag, jag tyckte ju det var mycket. "Allt detta, ja, vi har mer på vinden" sa mamma. Och jag ner med alltihopa. Och gröt, jaha så mamma då, pappa fick gå hem till deras, till mina mostrar och morbröder, för dom hade ju lantgård. Så dom hade ju mjölk. Så fick gå och hämta mjölk och koka i det. "Ja" sa mamma, "nu när vi har så mycket gröt, så får vi allt ge dom litegrann". "Nä aldrig i livet" sa jag, för då får jag höra det alltid. Så det blev ingenting med det. "Nej, nej" sa mamma, som var förstående, hon visste ju hur det skulle bli, så det blev risgrynspudding med saftsås och det blev...

USB: Härligt.

IS: Jadå, det togs tillvara på. Man lär av dom där misstagen.

USB: Men då under kriget, ni hade mycket fruktträd och bärbuskar och så.

IS: Ja.

USB: Och en gris i uthuset. Hönor?

IS: Ja.

USB: Hade ni hönor?

IS: Ja då.

USB: För du gillar inte fjäderfän.

IS: Nej...

AL: Inte det.

IS: Ville mamma ha något som jag inte skulle röra, så la hon en hönsfjäder. Och öppnade en låda och tittade, pft, pft, så slängde jag igen den.

USB: Tyckte inte om det. Men vem skötte hönorna då?

IS: Det fick pappa göra.

USB: Ja.

IS: Ja, mamma orkade inte så mycket vet du.

USB: Nej.

IS: Jag kommer så väl ihåg, hon låg på soffan hemma i köket, hon var inte så stark. Och jag skulle skrubba potatis till middagen, och jag tyckte inte dom blev rena tillräckligt, så jag sa, "mamma kan jag ta lite såpa".

AL: Mm.

USB: Men du gjorde inte det?

IS: Nej, jag fick väl inte det. Det var ju tur jag frågade.

AL: Ja, precis.

Slut på inspelning.

Inspelning 2

IS: Taxi tillbaka ifrån Kungsbacka, och hem till Fjärås.

USB: När dom skulle åka iväg, sen.

AL: För då hade dom vart här i minst tre år kanske?

IS: Jaha.

AL: Ja.

IS: Titta där i albumet.

USB: Det står 42, står det att då är dom här i alla fall, absolut. (1942)

AL: Också tillbaks efter kriget då kanske? Så det är minst tre år.

IS: Ja, oh ja, det räcker inte.

AL: Kom du ihåg vad dom själva berättade när dom skulle åka hem?

IS: Nej.

AL: Det måste varit jobbigt för dom, klart.

IS: Ja, men jag tror det var jobbigast för mamma, och pappa.

AL: Ja, mm... Det är klart.

IS: Nej... Det var nog väldigt svårt för många.

AL: Ja. Men deras storasyster Annike, hon var lite äldre.

IS: Hon var lika gammal som jag.

AL: Ja. Var hon tillbaks? Ja, jag såg på bilden att hon var tillbaks här på egen hand då kanske?

IS: Ja, ja. Då vet jag hon hade stickat en tröja till farbror Karl.

AL: Mm.

USB: Det fanns ju kontakter kvar sen efter kriget.

IS: Oh ja, ja visst.

USB: På olika sätt.

AL: Mm.

IS: Men den bästa kontakten hade vi ju med Sigge.

USB: Ja.

IS: Hans, ja, måste ha vart pappa, han arbetade på ambassaden som vaktmästare där, så där.

AL: Mm.

USB: Jag har ju träffat Pentti när vi var i Finland då, 87. (1987) Då träffade jag honom.

IS: Pentti?

USB: Ja.

IS: Ja, hon seglade?

USB: Ja, jag följde inte med och seglade, men då träffade jag Pentti.

IS: Ja.

USB: När vi var där och hälsade på Marja.

IS: Ja.

USB: Och hennes man.

IS: Mm.

USB: Men Marja, hur, varifrån kom hon, hon var väl aldrig nått krigsbarn i Sverige?

IS: Jo.

USB: Var bodde hon då?

IS: Hon bodde på Gäddegården.

USB: Hon också? Med Annike?

IS: Ja, dom kom i omgångar där, på något sätt.

USB: Ja, det kan hända.

IS: Ja.

USB: Ja, så Ingela kommer ihåg Marja också?

IS: Ja, måste hon nog göra.

USB: Ja, ok.

IS: Fast Ingela var ju så pass liten då.

USB: Ja, hur gammal är hon?

IS: Ja, hur gammal är Ingela, hjälp.

USB: Hur mycket yngre är hon? Hon är ju där på bilden där.

IS: Ja.

USB: Där du sitter och kör bil.

IS: Ja, och där står Annike.

USB: Ja.

AL: Mm.

USB: Ja, hon kanske kan vara 15 där om du är 25, så är hon tio år yngre än du?

IS: Ja, det är hon säkert.

USB: Ja det är hon säkert kanske, 15 år yngre. Ja, för att, ja just dom här kontakterna efteråt är ju det enda jag känner till då. Det har alltid funnits den typen av band, som funnits kvar då.

AL: Mm.

USB: Och jag tror inte dom finska barnen som var i Äskatorp, dom kan ju inte ha blivit direkt vanskötta.

IS: Oh, nej.

USB: För då hade dom inte haft den positiva kontakten som jag har känt av, långt, långt senare. Fanns ju säkert andra barn som for riktigt illa, naturligtvis. Så är det ju, men dom verkar ju ändå ha positiva minnen av Sverige, tror jag.

IS: Pappa fick böta.

USB: Jaså, varför då?

IS: Jo, dom fick bara ha ett visst antal kilo med sig tillbaka när dom åkte tillbaka. Byborna kom ju med kläder till dom, så dom hade jättemycket när dom skulle åka. Och dom fick ha, inte nytt, men använt, så jag kommer ihåg, mamma gick ut och skrapade skorna i gruset så dom skulle se använda ut, litegrann. Så gick det bra.

USB: Och så fick morfar böta då för att det var för mycket i paketet?

IS: Det var för mycket.

USB: Så kan det gå.

IS: Och då vet jag han kom till tinget, han var instängd, till tinget, och ja, dom skrattade väl åt honom hemma också på ett sätt. Jaha, vad säger du, ja, "tror ni att jag skulle ta nånting ifrån barnen" säger pappa. Pappa Evald, "jag tar la inget från barnen när dom har fått ifrån byaborna".

AL: Mm, nej.

Slut på inspelning.

Inspelning 3

AL: Som vi har pratat om nu.

I: Pratad lite om Annike.

IS: Ja, ja. Lever hon?

I: Nej.

IS: Nej.

I: Nej, dom är väl borta allihopa? Aura och Pentti.

IS: Pentti...

I: Och Sigge.

IS: Ja, Sigge gick bort...

I: Ja, det är ganska länge sen väl.

IS: Nej, det är bara ett par år sedan. Du vet att han kom när Frida fyllde 100, och då sa moster Frida, "när kommer du nu, när kommer du igen?" Nehej, han var här innan, ja det blir när du blir 100 år. Och då svarade Frida, "ja, tiden går fort bara en får vara frisk och kry."

I: Oj, satte jag mig på din plats?

IS: Nej, varsågod.

AL: Men du sa, ni tog emot Annike i din familj.

I: Ja.

AL: Och det var storasyster till Aura och Pentti.

I: Mm.

AL: Och hur gammal var Annike när hon kom till er?

IS: Samma som jag! Född 28. (1928)

I: Född 28.

AL: Ni var lika gamla. Och då var du?

I: Jag är född 37. (1937)

IS: Du var inte så gammal då.

I: Nej.

AL: Hade du fler syskon?

I: Ja, en bror. Han är sex år yngre.

AL: Ok, så ni fick en storasyster där kan man säga?

I: Kan man säga.

AL: Hur var det?

I: Jo, det var ju, vad ska jag säga, det var ju spännande nästan, i början innan man vande sig. Men sen, nej, det blev ju som en äldre syster kanske.

AL: Mm.

I: Hon var ju i familjen.

IS: Hur många år var hon här?

I: Jag kommer inte ihåg det.

IS: Hur många år var dom...?

AL: Kan hon vart 14, 42? (1942)

I: Hur många år dom stannade menar du?

AL: Ja.

IS: Hur många år dom stannade...

I: Ja det vet jag faktiskt inte, hon var ju hemma flera gånger efter.

AL: Mm. Och hälsade på er.

I: Jaha.

AL: Men hon pratade inte svenska när hon kom till er utan hon lärde sig svenska?

I: Mm.

AL: Var det krångligt med språket?

I: Ja, det är klart det var i början.

AL: Mm.

I: Men det gick nog ganska bra ändå. Man kan ju göra sig förstådd med händer och...

IS: Ja, jag skulle precis sagt det. Ulla!

AL: Men jag tänkte på, som du sa att då delade dom på syskonen, så hon var mån om sina småsyskon?

I: Ja, ja, hon ringde ju direkt när hon hade kommit hem, ja. Letade efter telefon, och vi förstod ju inte vad hon sa, men hon ville prata med dom.

AL: Ja.

IS: Just det.

AL: Men då bodde ni ändå nära varandra?

I: Ja, en och en halv kilometer emellan eller nått.

IS: Ja, ungefär ja.

I: Kan man väl säga.

IS: Det var roligt att se dig här nere Lotta.

L: Ja, det var ett tag sen nu, vi var här. Det blir mycket på en gång idag du.

IS: Händer och sker. Ulla!

I: Hon pratar med, hon pratar med hemtjänsten. Ja.

IS: Ja, vi skickar ju bort tvätten, hemtjänsten tvättar...

Slut på inspelning.